

# HEIMSKRINGLA

Kemur út á hverjum fimtudegi.  
Gleifendur og eigendur:  
THE YIKING PRESS, LTD.  
Verð blaðsins í Canada og Bandaríkjunum \$2.00 um árið (fyrirfram borgað). Best til blanda \$1.50 (fyrirfram borgað).  
Allar borgir sendist ráðgjafarinn til The Yiking Press, Ltd.  
M. J. SKAPTANSON, Ritstjóri  
R. D. STEPHANSON, Ráðgjafi.  
Skrifstofa:  
270 SHERBROOKE STREET, WINNIPEG,  
P.O. Box 3171. Talsmi Garry 4110

**ER SKULUM ALDREI SLÍÐRA**  
SVERÐIÐ fyrri en Belgía í fullum mæli er búin að fá alt, sem hún hefir í sölu lagt og meira; ekki fyrri en Frakkland er trygt og óhult fyrir árásum fjandmannanna; ekki fyrri en réttindum hinna smærri þjóða í Evrópu er áreiðanlega borgið, og ekki fyrri en hervald Prússa er brotið og að fullu eyðilagt. — ASQUITH.

## Hreyfingar í Winnipeg.

### Verkamenn.

Winnipeg er orðin stór borg, nær 200,000 íbúa, þó að stríðið mikla hafi hnekt svo að miklu nemur; enda er nú farið að kenna margt þess, sem stórborgir eiga skylt ein með annari. Og aðallega er það óánægja hinna starfandi manna. Þeir flokkar manna hafa nú látið í ljósi þessa óánægju.

Fyrsti flokkurinn er verkamenn, sem við byggingar starfa og eru allir félagsmenn í "Building Trades". Nú á laugardaginn síðasta gengu þeir saman í stórrí fylkingu, fimtán hundruð manns, og stefndu til stjórna- bygginganna og heimtuðu að máli stjórnaformann Norris. Þegar þar kom, fylti flokkurinn þingsalinn og tóku á móti þeim stjórnaformaður Norris og ráðgjafarnir Hon. T. H. Johnson og Hon. Thornton. En þingmaður Rigg leiddi þá fram fyrir stjórnaformanninn og ráðgjafana með stuttri ræðu.

J. H. Poulter, forseti Building Trades Federation, hélt síðan fram máli þeirra.

Erindi þeirra var það, að skora á Norris-stjórna, að láta undir eins fara að taka til að nýja og halda áfram að byggja og fullgjöra stjórnarbyggingarnar göðu.

Norris svaraði þeim kurteislega og stillilega í fáum orðum, og sagði að byrjað yrði á verkinu snemma á næsta ári. En flokkurinn gjörði sig ekki ánægðan með það, og kváðust þeir hafa fengið þessi loforð fyrri og hefði lítið verið að marka. Söguðust engu ástæðu sjá til að draga þetta og heimtuðu já eða nei þarna undir eins. Var þá rómur mikill gjörður að þeim, er þessu hélt fram, og heyrðust köllin: "Já eða nei, nú þegar!"

Tók þá ráðgjafi opinberra verka, Hon. T. H. Johnson, til máls, og skýrði í all-langri ræðu ástæðurnar fyrir því, að stjórni gæti ekki haldið áfram með verkið, og lofaði hann og Norris, að þeir skyldu gefa 150 mönnum vinnu við undirbúningsverk. Og flokkurinn varð að gjöra sig ánægðan með það, hvort sem þeim líkaði eða ekki. Höfðu menn kvart- að yfir hörðum tímum og dýrtíð og að engin vinna væri í borginni. Segja blöðin, að allmikil óánægja hafi verið með mönnum, er þeir fóru.

### Kvenfólkið.

Annar flokkurinn í borginni, sem látið hefir í ljósi óánægju sína, er kvenfólkið. — Þær héldu fund mikinn í fyrirlestrarsalnum á Industrial Bureau á föstudaginn, og voru þar samankomnar 300 konur úr Local Council of Women, auk fjölda annara, bæði karla og kvenna. Á fundi þeim voru gjörðar samþykktir tvær, sem framkvæmdarstjórn félags þessa var áður búin að samþykkja. Hin fyrri samþykktin var um það, að skora á ráðgjafa opinberra verka í Ottawa, að láta rannsaka hið háa verð á brauði, kjöti, mjólk og öðrum fæðugundum. — Hin síðari samþykktin var um það, að skora á fylkisstjórna, að láta rannsaka verðið á brauði, mjólk kjöti, mjólk og fæðugundum þeim, sem úr mjólk eru gjörðar, og fá vissu um það, hvort nauðsyn nokkur væri á því, að hafa vörur þessar í hinu háa verði, sem nú reður hér.

Um þetta orðu umræður nokkrar, og kváð mest að orðum forsetans, Mrs. R. F. McWilliams. Hélt hún því fram, að Canada mjöl væri dýrara hér í Winnipeg en annarsstaðar, einnig, að tunnan af bezta mjóli (patent No. 1) kostaði 40 centum meira í Toronto heldur en hér; en samt væri brauðið úr mjólinu ódýrara þar heldur en hér.

Nokkuð var það einkennilegt, að þegar Mrs. McWilliams var að skýra það, er konurnar óskuðu, að rannsókn þessi væri gjörð af

Public Utilities Commissioner, þá gat hún þess, að þeim konum hefði fyrst hugsað, að biðja stjórna að setja í þetta konunglega nefnd; en þegar þær fóru að ræða þetta, urðu svo margar á móti því, að þær hættu við það. Þótti nóg komið af þessum konunglegu nefndum.

Hjá öðrum konum kom það upp, að brauðið væri ódýrara á Bretlandi, þegar búið væri að leggja á það allan þann kostnað, sem flutningurinn veldur, heldur en hér í Winnipeg, og þótti það nokkuð undarlegt.

### C. P. R. verkamennirnir.

Hinn þriðji flokkurinn, sem óánægður var og hvað mestan skarkala hefir gjört, eru C.P. R. verkamennirnir. Hjá þeim hefir verkfallið einlægt legið við borð og hafa blöðin talið, að ein 7 þúsund þeirra myndu gjöra verkfall þenna og þenna daginn; ef að ekki væri látið að kröfum þeirra, og hafa fundir og samningar staðið yfir milli þeirra og yfirmanna C. P. R. brautarinnar. En nú komu þeir saman einir 200 fulltrúar, í Labor Temple hér í bænum og ræddu mál sín.

Orsökina til óánægju þeirra var dýrtíðin eða "high cost of living", og kváðust þeir ekki geta lifað á þessu kaupi sínu, þegar allar lífsnaðsýnjar væru uppsprengdar. Vildu þeir láta stjórna fara að rannsaka, hvernig stæði á þessu háa verði allra nauðsýnja manna. Allt sem þeir þyrftu að kaupa, færi upp, en kaup- ið stæði í stað.

Uppástunga var gjörð, að Norris-stjórni tæki að sér að rannsaka þetta og var uppástungumaður E. H. Eburne; en þegar fundurinn heyrði, hvað uppástungumaður var að bera fram, var sem allir ætluðu að tryllast og reyndi Robinson forseti ekki einu sinni að telja atkvæðin, sem með því voru; en sagt var, að það hefðu verið einir 15 af öllum fundarmönnum.

Allur þorri fundarmanna heimtaði herra kaup, og var stungið upp á því, að C.P.R. hækkaði flutningsgjald til þess að eiga léttara með að borga kaupið.

Einstöku stungið upp á því, að brautar- menn gjörðu 12 mánaða verkfall til þess að geta eyðilagt auðmennina, og gætu þá verka- mennirnir fengið völdin í hendur.

Mr. Rigg sagði, að lífsnaðsýnjar væru allar orðnar svo dýrar, að verkamenn vissu ekki, hvernig þeir ættu að geta haldið lífinu í sér og sínum. Kvað hann skýrslur stjórna- ranna sýna það, að í seinustu 12—13 ár hefðu vörur allar verið að hækka, en þó einkum fæðugundir og munaði það um 50 prósent síðan um aldamótin. En síðan stríðið byrjaði hefði þrennt svo að mönnum, að um allt Canada-veldi væru hópar manna að rannsaka þetta og reyna að ráða bót á því.

Í Toronto hafði verkamannafélagið (Trades and Labor Council) kosið menn til þess, að finna stjórna og biðja hana að setja nefnd manna til að rannsaka þetta, og um leið hefðu þeir stungið upp á því, að stjórni tæki undir sig allar hveitimyllur og frystihús og ákvæði hesta verð á hverri vörutegund.

Mr. Rigg gat þess, að þeir væru ekki einir um þetta, því að konur borgarinnar væru að skora á stjórna, að rannsaka þessi mál og ráða fram úr þeim. Hann sagði, að það væri enginn efi á því, að bakhjarlar einhverjir stæðu að baki markaðarins og væru að sprengja vörurnar upp. Við lifðum nú ekki á þeim tímum, þegar opinber samkeppi á kvæði verð varanna á markaðinum, eins og átti sér stað fyrir fáum árum. Og nú kvað hann oss vera á brunandi ferð í klærnar og ginið á einveldi auðsins (monopoly). Tók hann kolin til dæmis, sem spítalanefnd borgarinnar hafði keypt og bæjarstjórnin; hvoru- tveggja gáfu út tilboð, og þegar menn fóru að bjóða að selja kolin spítalunum og bæjar- stjórni, þá hefði ekki munað broti úr centi á verðinu. Eitthvert stórríkt félag var búið að ákveða verðið fyrirfram. — "Þetta", sagði Mr. Rigg, "er ráðgáta, sem fólkið þarf að leysa. Það er þýðingarlítið, þó að prestar og prelátar segi mönnum, að þeir verði að snúa hugarum til annars heims, því að brauðið og smjörðin, karlar, konur og börn nú strax í dag og á morgun".

Ástæðan fyrir því, að verkamenn C.P.R. félagsins hefðu komið á þenna fund, væri sú, að skórin krepti svo hart að þeim. Þeir sæju ekki, hvernig þeir ættu að geta haldið áfram að lifa þolanlegu lífi; en eins og nú væri, væri lífið tæplega þess vert, að halda því við.

Auðmennirnir væru ekki farnir að finna til þessa. Og nú væri það einmitt, sem þeir tæku sína uppskeru. Verðið á mjólinu hækkaði á hverjum degi að segja metti. Og sjón væri sögu ríkari, þar sem Lake of the Woods og Ogilvie myllufélagin gæfu nú 25 prósent ágóða hverjum hluthafa, eftir að hafa dregið frá allan hugsanlegan kostnað. Á 4 árum fengu þeir þarna aftur alla þá upphæð, sem þeir hefðu lagt í félagin.

— Annar maður sagði: "Þér verkamenn

smíðið og framleiðið vélar til þess að hækka kostnað vinnunnar. En þér hafið ekki lært að eignast vélnar sjálfir". Þetta væri hið rík- asta land í veröldinni, hvað náttúru-afurðir snertir; en þó gengu börn á skólana í Win- nipeg með götuga skóna. Hann kvað Winnipeg Tribüne segja mönnum, að menn gætu með kosningasæðlunum lamið niður þessa dýru þrú. Tribune gæti sagt þetta nú. En aldrei kvaðst hann vita til þess, að Tribune hefði sagt mönnum þetta rétt fyrir kosningar, held- ur svo sem ári eftir, að kosningarnar væru um garð gengnar. Hann kvað millóna- eigendurna bjóta upp í Canada, eins og gor- kúlur á fjóshaugum, og peninga sína græddu þeir á verkamönnum og afurðum landsins. Kjótíð, sagði hann að rotnaði í frystihúsum. Fæðan væri nóg og yfirgnæfaleg alt í kringum menn, og þó væri ekkert að eta.

Hér eru þrír flokkar manna allir óánægð- ir út af dýrtíðinni, út af kaupinu, út af því að geta ekki lifað því lífi, sem þeir voru vanir orðnir og þóttust eiga heimtingu á.

Það er enginn efi á því, að dýrtíðin er hér meðal vor. Það er enginn efi á því, að verka- maðurinn verður æfinlega á eftir með kaup sitt, þegar varan hækkar í verði. En hlutur- inn er í rauninni sá, að peningarnir eru sem önnur vara, sem hækkar og lækkar. Þegar hveitið fer upp í \$1.80 bushelið, upp úr 90 centum, þá hafa eiginlega peningarnir fallið um helming. En nú er kaupið miðað við pen- ingana, en ekki hveitið, og í rauninni er þá kaup mannsins í samanburði við hveitið — helmingi minna en áður en hveitið hækkaði. Ef að maðurinn hefði t. d. fengið í kaup 3 bushel af hveiti, þegar hveitið var 90 cents, eða í peningum \$2.70, eða kaupið miðað við hveitiverðið, þá hefði hann þegar hveitið hækkaði, fengið sín 3 bushel í kaup á dag eða \$5.40. Og þá hefði enginn kvartað, sem kaup hefði átt að taka. Þetta hefir margur séð áður en nú: en menn hafa einhvernveg- inn látið það hólkast svona, að hafa dollarinn fyrir aðal-gjaldmiðil. En af þessu hefir það leitt, að varan er vanalega á undan, en verka- maðurinn á eftir.

Þetta ástand er meðal annars vottur þess, að vér erum komnir inn í hinn verulega heims- straum. Hún er að byrja hér baráttan milli mannslífisflokka, og það má reikna sig á, að þetta verður ekki hin seinasta kvíðan hér. — Þær eiga margar eftir að ganga yfir þessa borg og þetta land. Og því meiri, sem auður- inn verður, því harðari verða þær orustur, sem seinna koma.

En þrátt fyrir alla þessa dýrtíð, sem eng- inn neitar að sé hér í borgunum, þar sem að menn þurfa alt að kaupa, þá eru þó leikhúsin full á hverju kveldi. Þúsundir autóa bruna um borgina á hverjum degi, svo að við slys- um liggur, af að menn brúka ekki mestu var- úð. Einlægt eru samkomurnar og skemtan- irnar á hverju kveldi. Fátekir sem ríkir kaupa hina dýrustu fæðu til að lifa á, eins og einlægt væri gullið nóg í vasanum, og það er það ennþá, þó að sumir kunni að vera komn- ir nærri botni. Það virðist því vera annað- hvort, að menn kunni ekki að spara; eða að menn vilji heldur dauðir liggja, en taka til þessa óyndisúrreðis.

Alt fyrir það hljóta menn að viðurkenna það, að nú ætti að vera kominn tíminn til þess, þegar öll þjóðin í Canada er í voða, þegar alt Bretaveldi er í voða, og enginn veit með vissu, hvað við tekur, og hver dollar, sem nú er sparaður, getur verið virði 10 doll- ara, þegar stríðið er búið; — því að vér vinnum þetta stríð, þó að vér vitum nú ekki, hvenær það verður og sjáum óglögt hvað á eftir kemur.

## "MÓRAUÐA MÚSIN"

Þessi saga, sem verið hefir í blaðinu, er nú því nær fullprentuð í bókarmáli og er um 200 blaðsíður, prentuð á góðan pappír og innheft í sterka kápu. Saga þessi er, eins og menn vita, sem hafa lesið hana, einhver hin bezta í sinni röð, og hefir notið mikillar hylli og verið hrósað víða af enskumælandi gagn- rýndum. Hún fjallar mjög blátt áfram og ljóslega um breytingar á fyrirkomulagi sveita- skólanna, til að gjöra þá að verulega nýtsöm- um stofnum fyrir þjóðfélagið í heild sinni, og bændaþéttina sérstaklega.

Bókin verður seld á 50c og getum vér af- greitt pantanir í kringum miðjan október. — Sendið oss pantanir yðar sem fyrst.

# KRISTINN STEFÁNSSON.

## I.

Nú fljúga farfuglarnir af brautum haustsins og söng- arnir þagna. En — söngurinn lifir.

Hugsandi stöndum vér eftir, sem hlustuðum, og þökkum vor- og sumarljóðin.

Allir erum vér íslenskir Vestmenn, farfuglar, þótt festir séu söngvarar. En vér fljúgum ekki í hópum heim, eins og hinir vængjuðu loftfarar, heldur einn og einn — einn eftir einn. Og þá er förið eigi heitið til heimalands vonanna og æskunnar, heldur dreymda landsins mikla, — þar sem oss sýnast daggardropar þokunæturinnar í mannheimum skína í litgeisladyrd hins óendanlega ljóss, — heimkynni hinnar ei- lifu alveru.

Til suðrænu landanna, okunnu, sem liggja fyrir handan þroska vorn og sjónhring, er farfuglinn floginn, og kemur aldrei til vor aftur. En söngvarnir, sem hann söng, dvelja á meðal vor, í íslenskum heimahögum, hvar sem vér búum: sannleiksleitinn, draumkendirinn, skilningsþráin, frjálssýnin, dul- hyggjan.

Skáldið Kristinn Stefánsson lifir.

## II.

Við mættumst eins og fleiri ferðamenn, sem fréttu spyrja — skrafa um dag og vegi, með glöðum svip, sem gremju þekkir eigi, en höfðum tæpast tímunn fundið enn að tala um skilning vorn á æfidegi, — um glampann þann, sem liggur yfir legi. Og þess var máske ei þörf né viðtal brýnt — þótt þroskann dýpsta sjaldnast flytji letur, því ekkert hugann allann málað getur —, því ef á pappír sálin fær sig sýnt, hún sést í ljóði flestu öðru betur. Sú kynning elda kveikir margan vetur.

Frá mér til þín það skal ei lof né last, þótt lítt þú stæðir mitt í orrahríðum. — Þeir ennþá launvíg fremja í flestum stríðum. En fyrir vist eg veit þitt skap var hvast, er vansemd krýnda sástu af þínum lýðum, en frelsi andans heft í miðjum hlíðum. Þess bera ljóðast vitni verk þín öll, að viðsýn augu mænda á hæstu tindu, og sáu fleira en þjóð sér lætur lynda, þótt byðirðu ei þig beint á glímuvöllu mót blótstallsgöðum allra vígðra synda og þola alla bannfæring þess blinda.

Því það fer sjaldnast óskemt úr þeim leik, sem oss er bæði kært að vaka og dreyma. En sjálfur fanstu sælu þína heima. Og ljósin skína enn frá eyddum kveik, sem efa jafnt og vissu ei tekst að gleyma. — Það er svo margt, sem gaman er að geyma. — Það drýgsta allt, sem dægrið fegra sýn í drenglund þinni fastar átti rætur, — það voru lífsins ljúfar reynslubætur. Því verður hugsun hlýtt að minnast þín, er hljóðnar ys og skugginn ris á fætur, og bjóða góðan dag sem góðar nætur.

## III.

Mannssagan er skráð í þremur orðum: fæðast, lifa, deyrja.

Þetta er endirinn á gömlu, persnesku æfintýri, og lengra nær raunvissan eigi enn, þótt spilaborgirnar séu margar og fríðar — kastalar andans sílestandi.

En hver veit nema borgir vor barnanna séu í líkingu við einhver musteri, sem standa á cilíðar löndum hins okunna? Skýlaust sjáum vér, hvort sem er, bæði smátt og fátt, því upphaf alls er hið óþekta — bak við skýin.

Guð er orsök allra orsaka, segjum vér, en guðsmyndirnar eru eins margar og mannsálirnar, sem mála hana; því alt eru eigin myndir, dregnar af umhverfi sjónhrings vors.

Það er að eins í smáðeddinni, sem vér sameiginlega svör- um spurningunni: hvers vegna með svarinu: þess- vegna. —

En trúvissan snéri við gömlu sögunni um mannsæfina. Að eins miðorðið helst óraskað. Hún lætur mennina deyja þegar þeir fæðast, og fæðast þegar þeir deyja.

Sé það svo!

Þá er það borgin, sem eg byggji, Kristinn, að hljómmynnda í sál minni öldur hins dýpra söngs, hinna hærri tóna, en fædd- ust hér og féllu.

Eg veit, að þá r verður söngþörfin vakandi hjá heyrend- um þínum, því ánnar er jafnvel söngur himnanna hljólm- laus. —

Farfuglinn er floginn út í bláinn, — söngurinn lifir.

Þorsteinn Þ. Þorsteinsson.

## Borgar það sig?

Borgaði það sig fyrir Þjóðverja, að ógna mönnum með voða- verkum og skellingum?

Eftirlýgjandi greinarkorn er tek- ið úr Bandaríkjablaðinu Boston Transcript: —

Borgaði það sig fyrir Þjóðverja að sökkva Lúsitaníu og ógna öllum heiminum með neðansjávarbátum sínum? Þeir voru svo miklir menn, að þeir gátu banað meira en þús- und mönnum þeim að öðrum. Og margir þeirra voru konur og ung- börn. Yfir hundrað þeirra voru borgarar Bandaríkjanna. Og margir ötlendingar voru á meðal (nefnlega í Bandaríkjunum) ráku upp tegins-

óp og veltust um af hlátri, þegar fregnir þessar voru lesnar milli þátta í leikhúsum og tilgreint, hvað margar konur og hvað mörg börn hefðu sokkið þarna. En vald og yfirráð Breta á sjónum haggast ekki vitundarögn við þetta. Bretar línudu ekki hið minsta hergar- sinn um hálfrí Þjóðverja. Þeir leyfðu ekki fremur skipum þeirra að sigla um sjóinn eftir en áður. Það dró ekkert úr ferðum verzlunar- skipa eða flutningskipa þeirra um höfin. — Þetta var eitt hið óþokka- legasta verk, sem nokkurntíma hefir verið gjört í heimi. En það var þjóð- verjum gagnslæst og vakti hatur og andstyggð manna á þeim um all- an heim. Það borgaði sig ekki fyr- ir þá.